

آزمودن سیاست ناکام تحریم

اتحادیه اروپا با هدف به بست کشاندن مسیرهای دور زدن تحریم‌هایی که از فوریه ۲۰۲۲ علیه روسیه اعمال شده‌اند، یازدهمین بسته تحریمی خود را تصویب کرده است.

آران نیوز: تحریم‌های جدید به صورت همزمان شامل چند موضوع اصلی می‌شود که مهم‌ترین آن، تقویت ممنوعیت صادرات غیرمستقیم به روسیه است. بر این اساس اروپا در یازدهمین بسته تحریمی خود، ممنوعیت‌های صادراتی را علیه شرکت‌های غیر روسیه ای مشکوک به همکاری با این کشور برای دور زدن تحریم‌ها در نظر گرفته است. این تحریم‌ها در حالی وضع شده‌اند که بروکسل طی ماه‌های گذشته بارها نسبت به افزایش صادرات از مبدأ اتحادیه اروپا به کشورهای همسایه روسیه به ویژه ارمنستان، ازبکستان و قزاقستان ابراز نگرانی کرده بود.

علاوه بر این، تشدید محدودیت جهت فروش، عرضه و انتقال فناوری‌های حساس نیز از دیگر محورهای مهم یازدهمین بسته تحریمی اتحادیه اروپا علیه روسیه به شمار می‌آید. در این خصوص نیز بار دیگر تأکید شده که افزون بر روسیه باید کشورهای متهم به همکاری با مسکو نیز تحت تحریم قرار گیرند. در این استا ۸۷ نهاد جدید که به زعم اتحادیه اروپا مستقیماً از مجموعه‌های نظامی و صنعتی روسیه حمایت می‌کنند، در لیست سیاه قرار گرفته‌اند که در این بین نام ۴ شرکت ایرانی نیز به چشم می‌خورد.

درباره تحریم‌های اعمال شده علیه روسیه باید به این نکته اشاره کرد که این تحریم‌ها از جنبه‌های مختلف بی‌سابقه هستند. زیرا از نظر حجم و تعداد، تحریم‌ها در مدت زمان بسیار کوتاهی اعمال شدند و در عین حال گستره قابل توجهی داشتند که حتی تا تحریم تیم‌های ورزشی نیز کشیده شد. در عین حال این اولین بار پس از جنگ جهانی دوم است که کشورهای غربی، قدرت بزرگی مانند روسیه را هدف تحریم قرار می‌دهند.

در این بین جهت‌گیری تحریم‌های جدید نشان می‌دهند که این تحریم‌ها صرفاً علیه مسکو نیستند و در واقع از جنس "تحریم‌های ثانویه" به شمار می‌آیند که دامنه آن‌ها می‌تواند کشورهای فراتر از روسیه را نیز در بر گیرد. چنین امری عملاً ضمن محدود کردن تجارت اروپا با روسیه، روابط اقتصادی غرب با کشورهای مختلف را دچار محدودیت‌های جدی می‌کند. در واقع غرب تلاش دارد به کشورهای مختلف فشار وارد کند که بین آمریکا و اروپا یا روسیه، یکی را انتخاب کنند. این امر ضمن آنکه به دو دستگی در عرصه بین‌المللی دامن می‌زند، اثرات منفی برای خود کشورهای غربی خواهد داشت. زیرا می‌تواند بازارهای جهانی کالاها را مختل کند و به ناامنی انرژی و غذایی در سراسر جهان از جمله کشورهای اروپایی دامن بزند.

در عین حال چنین روندی می‌تواند تلاش‌های کشورهای تحریم شده همچون روسیه، ایران، چین و سایرین را برای مصون سازی اقتصادهای خود در برابر تحریم‌ها تشدید کند. نوآوری‌ها و راهکارهایی مانند دلارزدایی، توسعه جایگزین‌های سوئیفت و ایجاد ارزهای دیجیتال برای بانک‌های مرکزی، بیش از همه برای غرب خطرناک است که سال‌ها با استفاده از همین ابزارها، تسلط خود را بر اقتصاد جهانی حفظ کرده است. از سوی دیگر ظهور ابزارها و نهادهای مالی غیرغربی، هم از اثربخشی تحریم‌های آمریکا و اروپا می‌کاهد و هم به چندپارگی فزاینده ژئوپلیتیک جهانی دامن می‌زند.

با این حال ایالات متحده و اتحادیه اروپا همچنان به تحریم به مثابه مهم‌ترین ابزار در برابر روسیه می‌نگرند و به دنبال شناسایی و بستن منافذ تحریمی علیه مسکو هستند. زیرا اگر تحریم‌ها را از دستور کار خود خارج کنند، عملاً اهرم دیگری برای مقابله با روسیه نخواهند داشت. از این رو تحریم‌های جدید در حالی قرار است علیه روسیه اعمال شوند که هنوز درباره کارایی و میزان اثرگذاری تحریم‌های پیشین تردیدهای جدی وجود دارد. زیرا تحریم‌ها نه تأثیر عمده‌ای بر اقتصاد روسیه گذاشته‌اند و نه آنگونه که آمریکایی‌ها و اروپایی‌ها تمایل داشتند، سیاست خارجی مسکو در قبال اوکراین را تغییر داده‌اند.

این در حالیست که اعمال تحریم‌های سخت علیه مسکو می‌تواند نتیجه‌ای همچون محدود شدن سطح تجارت کشورهای اروپایی و آمریکا با روسیه را در پی داشته باشد. زیرا در شرایطی که مسکو از گزینه‌های دیگر برای جایگزین کردن کشورهای غربی برخوردار است، این اقتصاد آمریکا و اروپا است که احتمالاً با رکود مواجه خواهد شد. چرا که اقتصاد این کشورها، هم یکی از بازارهای

مهم اقتصادی را از دست خواهند داد و هم خود را از برخی منابع که برای دهه ها به واردات آنها از روسیه وابسته بودند، محروم خواهند ساخت. چنانکه اروپا به واسطه تحریم هایی که علیه روسیه اعمال کرده، به دلیل از دست دادن منابع انرژی ضعیف تر از گذشته شده است.

از سوی دیگر بر خلاف تصور آمریکا و برخی از کشورهای اروپایی، بسته شدن راه غرب بر روسیه، به معنای خفگی اقتصادی مسکو نیست. زیرا اقتصاد جهانی نسبت به دهه های گذشته کاملاً دگرگون شده و کانون های اقتصادی جدیدی در جهان پدید آمده اند. شکل گیری نهادهایی همچون گروه بریکس، اتحادیه اقتصادی اوراسیا و سازمان همکاری شانگهای از جمله ساز و کارهایی هستند که از دگرگونی های عمیق در حوزه تجارت بین الملل حکایت دارند. همچنین روسیه به راحتی می تواند خلاء ارتباط اقتصادی با غرب را از طریق همکاری با کشورهای دیگر نظیر چین، ایران، هند، ترکیه، برزیل، آفریقای جنوبی و... پر کند.

عدم آسیب پذیری جدی روسیه در برابر تحریم ها در شرایطی حادث شده که هر روز وحدت غرب در مورد نحوه مواجهه و تعامل با مسکو خدشه دار می شود. چنانکه بسیاری از کشورهای اروپایی تمایلی به همراهی با تحریم ها ندارند و به انحاء مختلف در حال کاهش یا تخفیف دادن آن ها هستند. به عنوان مثال، اتحادیه اروپا در حالی یازدهمین بسته تحریمی خود علیه روسیه را تصویب کرد که یونان و مجارستان برای چند هفته به مانع اصلی در برابر حصول توافق در مورد این بسته تحریمی مبدل شده بودند. همچنین این تحریم ها در شرایطی وضع شد که لهستان با وجود کوشش فراوان نتوانست نظر مساعد سایر اعضا را برای قرار دادن الماس در فهرست تحریم ها جلب کند.

در مجموع به نظر می رسد غرب پس از سال ها آزمودن سیاست تحریم در برابر کشورهای مختلف هنوز متوجه نشده که این سیاست نمی تواند به نتایج قابل قبول مانند تغییر سیاست خارجی کشورها منجر شود. زیرا اقتصاد و توانمندی اقتصادی تنها یکی از عوامل مؤثر بر تعیین سیاست خارجی کشورها است و عوامل و مؤلفه های دیگری نیز در این خصوص تأثیرگذار هستند. بنابراین تحریم ها به تنهایی یک راه حل تعیین کننده در برابر روسیه نیستند.

در عین حال به رغم آنکه تحریم ها روشی قدرتمند برای محدود کردن توانایی اقتصادی، مالی و فناوری کشورها محسوب می شوند اما هرگز به تغییر نظام های سیاسی در کشورهایی که دارای سنت و تاریخ دیرینه حکومنداری هستند، منتهی نخواهند شد. شکست تحریم های آمریکا علیه کشورهای همچون کوبا، ایران، کره شمالی، سوریه و... برای سال های متمادی نشان داده که صرف فشار خارجی، نه به فروپاشی اقتصادی و نه به تغییر نظام های سیاسی منجر می شود.

بر این اساس تحریم ها علیه روسیه نیز که در میان ده اقتصاد بزرگ جهان قرار دارد، چالش موثری ایجاد نخواهند کرد. در واقع تحریم ها محاسبات استراتژیک کرملین را تغییر نمی دهند و تأثیر آن ها بر اقتصاد روسیه آنقدر زیاد نیست که افکار عمومی این کشور را علیه دولت و سیاست های آن بسیج کند. به خصوص که دولت و مردم روسیه معتقدند که در حال یک مبارزه وجودی علیه غرب هستند. بی تردید در چنین شرایطی حتی اگر فشار اقتصادی به مردم روسیه وارد شود، آن ها در دفاع از دولت خود مصمم خواهند بود.